

Warszawa, 5 października 2026 r.

dr hab. Sławomir Kurs, prof. Uniwersytetu SWPS
Uniwersytet SWPS w Warszawie

**Recenzja w postępowaniu w sprawie nadania dr Marii Lewandowicz
stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w
dyscyplinie nauki prawne**

1. Podstawa prawna i przedmiot recenzji

Niniejszą recenzję sporządzam w związku z powołaniem mnie w skład komisji habilitacyjnej w charakterze recenzenta uchwałą nr 59/2026 Rady Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Gdańskiego z dnia 27 kwietnia 2026 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania dr Marii Lewandowicz stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne. Podstawę prawną powołania stanowi art. 221 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.; dalej: „ustawa”). Habilitantka jest adiunktem w Katedrze Historii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego.

Zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy, stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

„1) posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne,

technologiczne lub artystyczne; 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.”

Przesłanki z pkt 2 i pkt 3 art. 219 ust. 1 ustawy mają charakter dwóch niezależnych od siebie, kumulatywnych warunków nadania stopnia. Niespełnienie którejkolwiek z nich, niezależnie od tego, jak wysoko oceniona zostałaby druga, uniemożliwia pozytywne zaopiniowanie wniosku. Dlatego dalszą część niniejszej recenzji porządkuję według przesłanek z art. 219 ust. 1 ustawy: posiadania stopnia doktora (część 2), osiągnięcia naukowego (część 3) i istotnej aktywności naukowej (część 4).

Jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy, Habilitantka wskazała monografię autorską pt. „Szwajcarski Kodeks Cywilny. O metodach unifikacji i kodyfikacji prawa cywilnego w Szwajcarii na przełomie XIX i XX wieku”, Wydawnictwo C.H. Beck, seria „Monografie Prawnicze”, Warszawa 2024, 351 s. (ISBN 978-83-8356-251-3), będącą w całości jej samodzielnym dziełem (100% wkładu autorskiego).

Podstawę merytoryczną oceny stanowiła przekazana mi dokumentacja habilitacyjna: autoreferat, wykaz osiągnięć naukowych sporządzony zgodnie z wymogami ustawowymi, egzemplarz monografii habilitacyjnej wraz z jej pełnym aparatem naukowym oraz publikacje wskazane w wykazie jako dorobek uzupełniający. Uwzględniłem ponadto, w zakresie recepcji naukowej osiągnięcia głównego, opublikowaną recenzję monografii autorstwa A. Grebieniowa, z którą zapoznałem się z własnej inicjatywy. Oceny formułuję z odesłaniem do konkretnych fragmentów ocenianych prac, wskazując strony i przypisy, a tam, gdzie materiał nie pozwalał na jednoznaczne rozstrzygnięcie danej kwestii, sygnalizuję potrzebę jej wyjaśnienia w dalszym toku postępowania, w tym w toku kolokwium habilitacyjnego.

2. Sylwetka naukowa Habilitantki

Dr Maria Magdalena Lewandowicz ukończyła studia prawnicze na Uniwersytecie Gdańskim w 2007 r., odbywając równolegle Szkołę Prawa Niemieckiego prowadzoną wspólnie przez Uniwersytet Gdański i Universität zu Köln, co ma znaczenie dla oceny jej późniejszego warsztatu badawczego, opartego w przeważającej mierze na źródłach niemieckojęzycznych. Kompetencje językowe Habilitantki potwierdzają uzyskane w tym samym okresie certyfikaty Cambridge Certificate in Advanced English (2007) oraz Goethe-Institut Kleines Deutsches Sprachdiplom (2008). W 2011 r. obroniła na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego rozprawę doktorską pt. „E-hazard. Studium z komparatystyki prawniczej”, napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Zdzisława Brodeckiego (przewód doktorski wszczęty 18 maja 2009 r., zakończony 27 czerwca 2011 r.), rozwiniętą następnie do postaci monografii wydanej nakładem Wydawnictwa C.H. Beck (2013, 234 s.). Od października 2011 r. Habilitantka jest nieprzerwanie zatrudniona na stanowisku adiunkta

w Katedrze Historii Prawa Uniwersytetu Gdańskiego, co świadczy o stabilności jej afiliacji instytucjonalnej i systematycznym budowaniu warsztatu historycznoprawnego na przestrzeni piętnastu lat. W 2023 r. Habilitantka wpisała się na listę adwokatów Pomorskiej Izby Adwokackiej i prowadzi indywidualną praktykę zawodową (stała współpraca z kancelarią, w ramach której obsługuje głównie klientów zagranicznych w języku niemieckim; funkcja referenta ds. konsularnych w Konsulacie Honorowym Austrii w Gdańsku). Aktywność ta, choć spoza sfery czysto naukowej, potwierdza praktyczne wykorzystanie kompetencji językowych i prawnoporównawczych wypracowanych w toku badań.

Stwierdzam, że przesłanka z art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy, czyli posiadanie stopnia doktora, jest w przypadku Habilitantki bezspornie spełniona.

3. Ocena osiągnięcia naukowego

3.1. Charakterystyka formalna

Wskazane osiągnięcie zostało opublikowane przez Wydawnictwo C.H. Beck w prestiżowej serii „Monografie Prawnicze”, ujęte w roku publikacji w wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe na poziomie I. Praca liczy 351 stron gęsto zapisanego, źródłowo ugruntowanego tekstu, z rozbudowanym aparatem przypisów oraz wykazem literatury (s. 341–347) obejmującym ok. 67 pozycji zwartych, ok. 36 artykułów naukowych oraz 9 aktów normatywnych i dokumentów urzędowych, a także indeksem (s. 349–351). Konstrukcyjnie monografia dzieli się na Wstęp (s. XI–XVI), sześć rozdziałów merytorycznych (Rozdział 1: Ustrój i prawo Szwajcarii w XVI–XIX w., s. 1–64; Rozdział 2: Tytuł wstępny, s. 65–92; Rozdział 3: Prawo osobowe i rodzinne, s. 93–152; Rozdział 4: Prawo małżeńskie, s. 153–224; Rozdział 5: Prawo spadkowe, s. 225–284; Rozdział 6: Prawo rzeczowe, s. 285–329) oraz Wnioski (s. 331–339). Charakterystyczną i konsekwentnie zrealizowaną cechą konstrukcyjną pracy jest to, że analizie w rozdziałach 2–6 towarzyszą autorskie tabele porównawcze zestawiające brzmienie przepisów w kolejnych redakcjach projektu kodeksu obok tekstu ostatecznego (tabele 2.4, 3.4, 3.6, 4.6, 5.4 i 6.4; w Rozdziale 3 odrębnie dla osób fizycznych i prawnych).

Recenzentem wydawniczym monografii był dr hab. Piotr Pomianowski, prof. UW. Praca powstała przy współfinansowaniu Narodowego Centrum Nauki w ramach grantu Sonata 13 nr 2017/26/D/HS5/00625 pt. „Szwajcarski Kodeks Cywilny z 10 grudnia 1907 roku – cele i metody” (278 987 zł, realizacja 2018–2023, Habilitantka jako kierownik), a jej wydanie dofinansował Uniwersytet Gdański; w 2025 r. praca została wyróżniona Nagrodą Rektora Uniwersytetu Gdańskiego. Formalna charakterystyka osiągnięcia nie budzi zatem żadnych zastrzeżeń. Spełnia ono wymóg z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy w zakresie statusu wydawnictwa, a jego powstanie zostało poddane pełnej, standardowej procedurze weryfikacji wydawniczej i konkursowej.

3.2. Trafność i doniosłość tematu

Wybór tematu monografii oceniam jako trafny i oryginalny. Historia kodyfikacji szwajcarskiego prawa cywilnego pozostaje w polskiej literaturze przedmiotu obszarem badawczo niemal nietkniętym. Jak zasadnie wskazuje sama Habilitantka we Wstępie (s. XV), jedyną pracą bezpośrednio poświęconą w Polsce historii Szwajcarskiego Kodeksu Cywilnego (Schweizerisches Zivilgesetzbuch, dalej: ZGB) był dotąd artykuł K. Sójki-Zielińskiej „Stulecie Kodeksu cywilnego szwajcarskiego”. Nie można natomiast podzielić zawartego we Wstępie twierdzenia, że monografia jest „pierwszym szerokim, współczesnym opracowaniem poświęconym tematyce kodyfikacji prawa cywilnego w Szwajcarii” (s. XIV). Jest ono uzasadnione wyłącznie w odniesieniu do literatury polskiej. Drogę do ZGB i jego powstanie badała współcześnie literatura szwajcarska. By wskazać tylko kilka prac: konstytucyjne podstawy unifikacji prawa prywatnego przedstawił P. Caroni (Rechtseinheit. Drei historische Studien zu Art. 64 BV, Basel–Frankfurt a.M. 1986), materiały legislacyjne do księgi o prawie rzeczowym, od pierwszych projektów po wejście kodeksu w życie, opracował U. Fasel (Sachenrechtliche Materialien. Von den ersten Entwürfen bis zum Gesetz 1912, Basel–Genf–München 2005), a rolę Eugena Hubera w powstaniu kodeksu omówiła S. Hofer (Eugen Huber. Vordenker des Schweizer Zivilrechts, Zürich 2023). Materiały kodyfikacyjne opublikowano zaś w serii Materialien zum Zivilgesetzbuch, wydawanej w ramach Berner Kommentar (red. M. Reber, Ch. Hurni i in., t. 1–4, Bern 2007–2023). O jej pierwszych trzech tomach, podobnie jak o pracach S. Hofer i U. Fasela, Habilitantka pisze zresztą na tej samej i następnej stronie Wstępu (s. XIV–XV).

Monografia wypełnia zatem rzeczywistą lukę poznawczą w literaturze polskiej, dostarczając rodzimej nauce historii prawa pierwszego szerokiego, źródłowego opracowania genezy Szwajcarskiego Kodeksu Cywilnego z 10 grudnia 1907 r. Szczególnie owocną uważam ramę porównawczą, w jakiej Habilitantka osadza swój wywód, to jest zestawienie warunków, w jakich XIX-wieczna Szwajcaria (młoda, czterojęzyczna, wyznaniowo i politycznie zróżnicowana federacja bez trwałych doświadczeń państwa unitarnego) zdołała przeprowadzić skuteczną unifikację prawa prywatnego, z sytuacją współczesnej, rozdrobnionej regulacyjnie Europy. Cel ten Habilitantka formułuje wprost we Wstępie, wskazując, że głównym celem książki „jest ukazanie jak można skutecznie przeprowadzić proces unifikacji prawa w państwie nie posiadającym doświadczeń państwa unitarnego i w społeczeństwie zróżnicowanym pod względem tradycji, kultury, w tym języka, wyznawanych wartości politycznych i religijnych” (s. XII). Praca zyskuje dzięki temu, obok wymiaru historycznoprawnego, także wymiar aktualny, wykraczający poza wąsko rozumianą monografię przedmiotową. Ramy czasowe pracy, od XVI w. (okresu następującego po uniezależnieniu się Związku Szwajcarskiego od Rzeszy: wojna 1499 r., pokój w Bazylei) do uchwalenia ZGB w 1907 r. i jego wejścia w życie w 1912 r., zostały dobrane trafnie. Obejmują one cały okres kształtowania się nowożytnej państwowości szwajcarskiej, bez

którego zrozumienia trudno byłoby wyjaśnić specyfikę procesu unifikacyjnego zwieńczonego kodeksem.

3.3. Baza źródłowa i metoda

Za mocną stroną pracy uznaje jej bazę źródłową. Habilitantka oparła monografię na drukowanych materiałach kodyfikacyjnych (przede wszystkim na protokołach obrad wielkiej komisji ekspertów opublikowanych w tomach *Materialien zum Zivilgesetzbuch* serii *Berner Kommentar*), a także na *Erläuterungen* i *Botschaft* Eugena Hubera, dokumentach ogłaszanych w *Bundesblatt* oraz na orzecznictwie, cytowanym głównie za kompilacją G. Weissa. Na tej podstawie zrekonstruowała przebieg obrad wielkiej komisji ekspertów kodyfikacyjnych z imiennym przypisaniem stanowisk poszczególnym uczestnikom debaty wraz z wynikami głosowań komisji nad poszczególnymi rozwiązaniami. Materiał ten nie był dotąd wykorzystany w literaturze polskiej. Jak wynika ze Wstępu i z autoreferatu, Habilitantka prowadziła ponadto kwerendy w bibliotekach i archiwach szwajcarskich, w tym w *Schweizerisches Bundesarchiv*, w toku pobytów badawczych w Bernie (2016, 2018, 2022, 2023), poprzedzonych dwutygodniowym pobytem studyjnym na *Ludwig-Maximilians-Universität München* (2012); pobyty od 2018 r. realizowane były w ramach grantu NCN Sonata 13.

Kwerendy te nie znajdują jednak w pełni odzwierciedlenia w aparacie naukowym monografii – przypisy nie zawierają odesłań do źródeł archiwalnych (poza powołaniem urzędowego zbioru ustaw kantonu Zurych z zasobu *Staatsarchiv des Kantons Zürich*, s. 225, przyp. 2), a wykaz literatury nie wyodrębnia źródeł niepublikowanych. Brak w szczególności odesłań do spuścizny Eugena Hubera przechowywanej w *Schweizerisches Bundesarchiv* (zespół J1.109), obejmującej m.in. jego rękopisy oraz korespondencję z okresu prac nad kodeksem (np. z lat 1903–1904). Wartość tej korespondencji dla badań nad genezą ZGB pokazał już F. Elsener (*Die Anfänge des Schweizerischen Zivilgesetzbuches nach dem Briefwechsel zwischen Eugen Huber und Max Rümelin*, Zürich 1965). Relacja między opisanymi w autoreferacie kwerendami a podstawą źródłową monografii mogłaby zostać wyjaśniona w toku kolokwium habilitacyjnego. Wykaz literatury obejmuje ok. 110 pozycji, z których ok. trzy czwarte stanowią pozycje niemieckojęzyczne; proporcja ta odzwierciedla rzetelnie charakter przedmiotu badania i kompetencje językowe Habilitantki.

Na aprobatę zasługuje jawność i umotywowanie decyzji o zawężeniu zakresu badania. Habilitantka świadomie pomija Piątą Księgę ZGB (Prawo Zobowiązań), powołując się na stanowisko Friedricha Carla von Savigny'ego o różnym stopniu związania poszczególnych działów prawa prywatnego z tradycją narodową. Materie, które „interesują żywo i bezpośrednio nieprawnika” (jak prawo rodzinne), przeciwstawia się w nim materiom pozostawionym „samej technice prawniczej” (jak prawo zobowiązań). Analogicznie Habilitantka zawęża materię prawa osobowego i rodzinnego (pomijając stosunki rodzice–

dzieci i kuratelę) oraz prawa spadkowego (koncentrując się na swobodzie testowania), a w Rozdziale 6 ogranicza się niemal wyłącznie do zastawu na nieruchomości. Zastosowana metoda ma charakter aksjologiczno-historyczny i systemowy. Kolejne rozdziały merytoryczne (2–6) analizują poszczególne działy przyszłego ZGB „na przestrzeni projektów” kodyfikacyjnych, od pierwszych projektów częściowych, przez kolejne redakcje departamentalne i projekt Rady Związkowej, po tekst ostateczny z 1907 r., z tabelą porównawczą jako narzędziem dokumentującym tę ewolucję niemal artykuł po artykule. Sama metoda tabel porównawczych stanowi oryginalne i w polskiej historiografii prawa rzadko spotykane w tak systematycznej formie narzędzie dokumentacyjne. Wartość metody potwierdza stałe posługiwanie się kazusami orzecznictwymi i anegdotami źródłowymi jako narzędziem ożywiającym wywód i wspierającym argumentację. Tak funkcjonują m.in. kazus mężczyzny, który grożąc dorożkarzowi bronią, rzucił się do Renu, przywołany na tle art. 34 ZGB o uznaniu śmierci za udowodnioną mimo nieodnalezienia ciała (s. 115, przyp. 62), odmowa rejestracji stowarzyszenia strzeleckiego „Societa Tiro a Volo Lugano” jako sprzecznego z „istniejącymi obyczajami” (art. 52 ust. 3 ZGB, s. 127) czy sprawa Guichard przeciwko kantonowi Neuchâtel, w której Sąd Federalny uznał dopuszczalność kantonalnej reglamentacji udziału małoletnich w pokazach kinematograficznych jako ograniczenia wolności rodziców w zakresie wychowania dzieci (art. 6 ZGB, s. 80).

3.4. Ocena merytoryczna ustaleń

Ustalenia merytoryczne monografii układają się w spójną, choć zróżnicowaną co do wymowy ocenę poszczególnych działów zreformowanego prawa. Za centralne dla warstwy interpretacyjnej pracy uważam ustalenie, że o sukcesie ZGB zadecydowało połączenie osadzenia kodeksu w kulturze narodowej, swobody umów jako metody godzenia jednolitości z różnorodnością (widocznej zwłaszcza w wariantach małżeńskiego ustroju majątkowego), systematyki dostosowanej do adresata (rezygnacja z części ogólnej na rzecz idei Volkstümlichkeit) oraz trzech równorzędnych wersji językowych kodeksu (niemieckiej, francuskiej i włoskiej), z których żadna w zamyśle komisji nie miała być tłumaczeniem pozostałych.

W ocenie poszczególnych reform materialnoprawnych Habilitantka formułuje własne, wyraźnie zróżnicowane stanowiska. Prawo małżeńskie ocenia krytycznie, wskazując, że reformatorski wpływ nowych przepisów „był raczej znikomy” (s. 333), ponieważ mimo formalnego przyznania kobietom zamężnym pełnej zdolności do czynności prawnych, obowiązki wynikające z małżeństwa (w tym wymóg zgody męża na pracę zarobkową) tę zdolność znacząco ograniczały, co prowadzi Habilitantkę we Wnioskach do konstatacji, że mimo „szumnych zapowiedzi o żonie – partnerce swojego męża” przepisy w praktyce nie zmieniły jej uzależnienia od woli męża, a twierdzenia o konieczności odróżnienia ograniczeń osobistych od ograniczeń wynikających z obowiązków małżeńskich były „niczym innym jak

próbą ogłoszenia emancypacji kobiet bez faktycznego wprowadzenia jej” (s. 333). Przepisy o osobach prawnych uznaje za „zdecydowanie bardziej reformatorskie” (s. 334), jako że ujednolicono i uwspółcześniono regulację stowarzyszeń i fundacji. Reformę dotyczącą fundacji określa jednak jako „nie do końca udaną”, a zastrzeżenia zgłasza wobec pozostawienia nadzoru w gestii czynnika lokalnego, niejasności co do momentu powstania osoby prawnej oraz braku oficjalnego rejestru fundacji i stowarzyszeń (s. 334–335).

Prawo spadkowe przedstawia jako sukces unifikacyjny, ponieważ ustawodawca federalny oparł ZGB na systemie parenteli, odchodząc od zróżnicowanych kantonalnych systemów klasowych, a komisja ekspertów zdołała wypracować rozwiązania akceptowalne dla całego kraju, mimo istnienia, jak wskazuje Habilitantka, „ponad trzydziestu ustaw i praw zwyczajowych” regulujących dziedziczenie w poszczególnych kantonach, okręgach i gminach (s. 225). Sukces ten okupiony został jednak kompromisem w kwestii dziedziczenia dzieci nieślubnych, które nawet po formalnym uznaniu ojcostwa pozostawały uprawnione jedynie do połowy udziału przysługującego dzieciom małżeńskim. Prawo rzeczowe, analizowane w monografii niemal wyłącznie przez pryzmat zastawu na nieruchomości, przedstawione zostaje jako dział, który otworzył drogę do zintegrowanego rozwoju gospodarczego kraju dzięki ujednoliceniu zasad zabezpieczeń na nieruchomościach. Całość zamyka teza finalna, że Szwajcarski Kodeks Cywilny był dziełem „pod wieloma względami niedoskonałym”, a mimo to stał się „jednym z najtrwalszych dzieł europejskiej cywilistyki” (s. 338). Konkluzję tę, na podstawie zrekonstruowanego materiału źródłowego, uznają za dobrze udokumentowaną i przekonującą.

Rozdział 1 („Ustrój i prawo Szwajcarii w XVI–XIX w.”, s. 1–64) buduje tło ustrojowe i prawne niezbędne do zrozumienia genezy kodeksu. Habilitantka prowadzi w nim czytelnika od uniezależnienia się Związku od Rzeszy, przez Republikę Helwecką, Akt Mediacyjny i okres restauracji, po konstytucje z 1848 i 1874 r., a następnie omawia stan nauki prawa, trzy kręgi kantonalnych kodyfikacji (wzorowanych na Code civil, na ABGB oraz na zuryskim Privatrechtliches Gesetzbuch, dalej: PGB), nieudane próby unifikacji częściowej, rewizję art. 64 Konstytucji w 1898 r., założenia redakcyjne przyszłego kodeksu oraz chronologię prac kodyfikacyjnych aż do uchwalenia ZGB i uzgodnienia jego trzech wersji językowych. Rozdział ten dobrze spełnia funkcję wprowadzenia do właściwego przedmiotu badania.

Osobno omawiam sposób, w jaki Habilitantka opracowała materię Rozdziału 2 (Tytuł wstępny). Rekonstruuje ona spór zwolenników wszechwładzy ustawy ze szkołą wolnego prawa (Freirechtsschule) na tle art. 1 ZGB i doktryny luk ustawowych, wskazując, że Eugen Huber traktował istnienie luk w ustawie jako świadomy zamysł redakcyjny, spójny z ideałem prostoty i przystępności kodeksu (Volkstümlichkeit), w opozycji do opartej na jursprudencji pojęć metodologii niemieckiego BGB. Habilitantka referuje przy tym trójstopniową hierarchię źródeł prawa przyjętą w art. 1 ZGB (ustawa – zwyczaj – reguła sędziowska) oraz

zakres sędziowskiego uznania z art. 4 ZGB, a w odniesieniu do art. 2 ZGB (zasada dobrej wiary i zakaz nadużycia prawa) omawia wykształconą na jego tle konstrukcję *clausula rebus sic stantibus* oraz klasyczny przykład szykany sąsiedzkiej. Ta część pracy świadczy o umiejętności łączenia analizy dogmatycznej z historią idei prawnych i stanowi solidne, samodzielne wprowadzenie do materii szczegółowej kolejnych rozdziałów. Habilitantka nie ogranicza się przy tym do referowania stanowiska Hubera, lecz stale stawia pytanie o rzeczywisty, nie tylko deklaracyjny, skutek przyjętych rozwiązań.

Cennym elementem pracy jest imienne odtworzenie debat wielkiej komisji ekspertów wraz z wynikami głosowań nad poszczególnymi rozwiązaniami (np. 16:15 w sprawie zachowku rodzeństwa czy 17:12 w sprawie odrzucenia udziału gminy w spadku), co dobrze ilustruje, jak niewielkimi niekiedy większościami zapadały decyzje w materiałach najbardziej spornych. Pozwala ono także przypisać stanowiska konkretnym uczestnikom debaty (m.in. Weber, Gmür, Schmid, Laur, Winkler, Lang, Meili, Isler, Wieland w Rozdziale 4; Reichel, Loretan, von Planta w Rozdziale 5; Brenner, Duttweiler, Siegmund, Wieland w Rozdziale 6). Oryginalne, systematyczne tabele porównawcze projektów, wraz z wiązaniem dogmatyki z przywołanymi wyżej kazusami, stanowią, obok sięgnięcia do niewykorzystanych wcześniej w Polsce materiałów kodyfikacyjnych, najsilniejszy element warsztatowy monografii; materiału tego rodzaju w polskiej literaturze historycznoprawnej praktycznie dotąd brakowało.

3.5. Uwagi krytyczne

Formułując uwagi krytyczne i polemiczne wobec monografii, na pierwszym miejscu stawiam zastrzeżenie dotyczące sposobu skomponowania Wniosków (s. 331–339). W znacznej części (szacunkowo blisko połowy ich objętości) stanowią one kompilację fragmentów wcześniejszych rozdziałów, przeniesionych w redakcji niemal dosłownej. Dotyczy to podsumowania prawa małżeńskiego (s. 332–334, por. s. 172–175), osób prawnych (s. 334–335, por. s. 105, 139, 141) i dziedziczenia (s. 335–337, por. s. 230 i 260–261), a najwyraźniej w odniesieniu do prawa rzeczowego – pytania retoryczne o księgi wieczyste ze s. 287–288 powracają na s. 337 w niemal niezmienionej postaci, a fragment ze s. 309 o niedostatkach naukowego opracowania materii zastawu powraca niemal słowo w słowo na s. 338. Nowe są w tej ostatniej partii w zasadzie jedynie zdanie otwierające o wpływie kodeksu na zintegrowany rozwój gospodarczy kraju, zdania łączące oraz końcowy akapit Wniosków (s. 338–339). Wskazuje to, że Wnioski zostały skomponowane raczej metodą reprodukcji fragmentów rozdziałów niż napisane jako nowa, autonomiczna synteza, co osłabia ich funkcję podsumowującą i wartość dodaną tej części pracy.

Po drugie, orzecznictwo sądów szwajcarskich, zarówno Sądu Federalnego, jak i sądów kantonalnych, w rozdziałach 2–4 cytowane jest niemal wyłącznie za wtórną kompilacją G. Weissa (*Sammlung eidgenössischer und kantonaler Entscheidungen zum schweizerischen Zivilgesetzbuch und Obligationenrecht*, Zürich 1925), nie z urzędowych zbiorów orzeczeń.

Korzystanie z kompilacji wtórnych zamiast zbiorów urzędowych stanowi w badaniach historycznoprawnych odstępstwo od najwyższego standardu warsztatowego. W tym wypadku uważam to za mankament o umiarkowanej wadze, gdyż nie podważa ustaleń merytorycznych opartych na tym orzecznictwie, lecz obniża stopień, w jakim monografia spełnia najsurowsze wymogi źródłoznawcze stawiane pracom habilitacyjnym z historii prawa.

Po trzecie, odnotowuję dwie usterki redakcyjne wymagające sprostowania. Pierwszą jest błąd w numeracji artykułu Konstytucji szwajcarskiej, polegający na tym, że na s. 156 nowelizacja z 13 listopada 1898 r. przedstawiona została jako dokonana „w drodze uchwały o rewizji art. 62 Konstytucji”, podczas gdy rewizja ta dotyczyła art. 64 Konstytucji z 1874 r., jak trafnie przyjmuje sama Habilitantka w Rozdziale 1 (s. 39) oraz jak jednoznacznie wskazuje literatura przedmiotu. Drugą jest niespójność między spisem treści a tekstem głównym, gdyż podrozdział 1.2.3.2 w spisie treści kończy się na punkcie „c. Język ustawy” (s. 51), podczas gdy w tekście głównym na s. 55 pojawia się nieuwjęty w spisie punkt „d. Systematyka ustawy”. Do usterek tych dochodzą sformułowania niefortunne, na które zwrócił uwagę również A. Grebieniow, jak „w ramach społecznej kolektywizacji” (s. 331) czy „wschodnio-szwajcarski weksel” (s. 294). Pracy nie ustrzeżono też przed błędami językowymi, by wskazać tylko dwa przykłady: „Eugen Huber postulowała przeniesienia obowiązywania zasady Ermessen” (s. 46) i „Prawo do rozporządzania majątkiem na wypadek śmierci była znana” (s. 227). Niezrozumiałe jest wreszcie pisanie wielką literą słowa „Rozporządzeń” w środku tytułów podrozdziałów 5.3.4 („Rodzaje Rozporządzeń”) i 5.3.5 („Formy Rozporządzeń”).

Po czwarte, w dwóch miejscach wywód przybiera charakter apelatywny i moralizujący, wykraczający poza konwencję naukowo-analityczną. Część narracyjną Rozdziału 5 zamykają zdania: „Takie działanie ustawodawcy jest godnym podziwu wyrazem wiary władzy państwowej w samodzielne dążenie społeczeństw do postępu cywilizacyjnego. Wiary, którą my współcześni powinniśmy również rozwijać i pielęgnować” (s. 261; fragment powtórzony we Wnioskach, s. 337). W podobnym tonie utrzymane jest zakończenie Wniosków: „My, współcześni, nadal powinniśmy czerpać z jego ponadczasowej mądrości. Skuteczna ustawa jest żywym organizmem rozwijającym się w różnorodnej tkance społecznej (...)” (s. 338).

Po piąte, w przypisach Rozdziału 6 nie występuje w ogóle literatura polskojęzyczna, a nawiązania komparatystyczne do prawa polskiego, czyli analogia zapisu zastawniczego do dawnej hipoteki kaucyjnej (s. 292, przyp. 22) oraz renty wykupnej do wyderkafu (s. 293), pozbawione są odesłań bibliograficznych.

Po szóste, zastrzeżenie budzi proporcja między tekstem autorskim a materiałem tabelarycznym w niektórych rozdziałach. W Rozdziale 4 tabela (s. 186–223, 38 stron) jest obszerniejsza niż poprzedzający ją tekst narracyjny (s. 153–185, ok. 33 strony), a w Rozdziale

6 czysto zestawieniowa tabela zajmuje ok. 20 stron (s. 310–329). Same tabele zestawiają przy tym treść przepisów bez komentarza interpretującego różnice wprost w komórkach, co zmusza czytelnika do przeskakiwania między częścią narracyjną a tabelaryczną. Rodzi to uzasadnione pytanie o równowagę między funkcją dokumentacyjną a analityczną monografii. W tych partiach relatywnie duża część objętości pracy pełni rolę aneksu źródłowego, a nie wywodu interpretacyjnego. Nie umniejsza to jednak wartości dokumentacyjnej samego zestawienia, którą oceniam wysoko.

Po siódme, wątpliwości budzi dobór literatury w zakresie najnowszych szwajcarskich opracowań materiałów do ZGB. We Wstępie (s. XV) Habilitantka zalicza prof. Ursa Fasela do grona współczesnych zagranicznych badaczy historii ZGB, wymienia jego publikacje z serii poświęconej Eugenowi Huberowi (m.in. „Eugen Hubers Vorlesungen” i „Schweizerische Rechtsgeschichte aus Eugen Hubers Feder”) i dziękuje mu za „poszerzenie mojej biblioteki o nowe pozycje bibliograficzne”. W wykazie literatury (s. 341–347) nie figuruje jednak żadna praca tego autora. Szczególnie dotkliwie jest pominięcie monumentalnego opracowania materiałów legislacyjnych do szwajcarskiego prawa rzeczowego, autorstwa U. Fasela, *Sachenrechtliche Materialien. Von den ersten Entwürfen bis zum Gesetz 1912*, Basel–Genf–München 2005, XXXII + 1769 s. Jest to źródło bezpośrednio odnoszące się do przedmiotu Rozdziału 6, który opiera się w tym zakresie na protokołach reprodukowanych w *Berner Kommentar*. Pominięcie to jest tym trudniejsze do wyjaśnienia, że Habilitantka pracę tę znała, ujęła ją bowiem w wykazie literatury swojego artykułu „Anwendung und Ausübung des Rechts im Lichte des Art. 1 bis 7 des Schweizerischen Zivilgesetzbuches aus rechtshistorischer Perspektive” („Rechtskultur” 2022, nr 11). Analogicznie, żaden z trzech artykułów S. Hofer wymienionych na tej samej stronie Wstępu nie został ujęty w wykazie literatury. Habilitantka nie wykorzystała także czwartego tomu serii *Materialien zum Zivilgesetzbuch* (red. M. Reber, Ch. Hurni, A. Mühlematter, Bern 2023), obejmującego obrady Zgromadzenia Związkowego nad projektem kodeksu, sprawozdanie komisji redakcyjnej i tekst ustawy z 1907 r. Dla pracy poświęconej powstaniu ZGB jest to źródło podstawowe, choć wagę tego zastrzeżenia ogranicza fakt, że tom ukazał się na krótko przed zamknięciem monografii. Kwestia, czy i w jakim zakresie Habilitantka korzystała z opracowań U. Fasela, a jeśli nie, z jakich przyczyn, mogłaby zostać podjęta w toku kolokwium habilitacyjnego.

Po ósme, nie można zaakceptować przyjętego w Rozdziale 6 przekładu terminu *Schuldbrief* jako „weksel”. Nie jest to potknięcie incydentalne. Termin ten nadaje tytuł podrozdziałowi 6.3.3 („Weksel i renta”, s. 303) i powraca w całym wywodzie o zastawie na nieruchomości (m.in. s. 285 i n., 293–294, 303–309). Polski „weksel” ma ścisłe znaczenie normatywne. Jest to abstrakcyjny papier wartościowy w rozumieniu prawa wekslowego, z właściwymi mu instytucjami indosu, protestu i poręczenia wekslowego (awalu), niepołączony z żadnym zabezpieczeniem rzeczowym. Tymczasem *Schuldbrief* jest, jak trafnie ujmuje to

sama Habilitantka w pierwszym zdaniu podrozdziału 6.3.3, instrumentem, poprzez który ustanawiane jest roszczenie osobiste zabezpieczone na nieruchomości (s. 303); dokument ten inkorporuje wierzytelność wraz z jej zabezpieczeniem rzeczowym i może obiegać jako papier wartościowy. Właściwym odpowiednikiem jest termin „list dłużny” (ewentualnie „hipoteczny list dłużny”), który dosłownie oddaje oba człony nazwy (Schuld – dług, Brief – dokument), a zarazem obie funkcje instytucji: dług i dokument. Termin ten funkcjonuje w polskiej literaturze poświęconej prawu szwajcarskiemu i niemieckiemu (por. niem. Grundschuldbrief – „list dłużny gruntowy”); przy pierwszym użyciu właściwe byłoby podanie także terminu oryginalnego: list dłużny (Schuldbrief). Nie wchodzi natomiast w grę „list zastawny”, który w prawie polskim oznacza obligację emitowaną przez bank hipoteczny na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o listach zastawnych i bankach hipotecznych. Uchybienie to nie jest wyłącznie kwestią stylu przekładu, gdyż czytelnik nieznający oryginału otrzymuje fałszywy obraz instytucji, która w praktyce szwajcarskiej należy do najpopularniejszych form zabezpieczenia kredytu.

Po dziewiąte, w Rozdziale 5 Habilitantka konsekwentnie posługuje się terminem „rozporządzenie” na określenie dyspozycji spadkodawcy zawartych w testamencie (np. „rozporządzenie na wypadek śmierci”, s. 227; tytuły podrozdziałów 5.3.2 „Swoboda rozporządzania”, 5.3.4 „Rodzaje Rozporządzeń” i 5.3.5 „Formy Rozporządzeń”). Tymczasem w polskim języku prawnym i prawniczym funkcjonuje w tym kontekście termin „rozrządzenie” (por. art. 941 k.c.: „Rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament”), przyjęty jako efekt dyskusji kodyfikacyjnych, który pozwala odróżnić dyspozycję testamentową od rozporządzenia w drodze czynności *inter vivos*. W pracy z zakresu historii prawa prywatnego, adresowanej do polskiego czytelnika, rozróżnienie to powinno zostać zachowane.

Uzupełniając odnośnię się do dotychczasowej recepcji naukowej monografii. W „Czasopiśmie Prawno-Historycznym” ukazała się obszerna recenzja A. Grebieniowa (CPH 2025, t. 77, z. 2, s. 375–389), utrzymana w tonie mieszanym z wyraźną przewagą krytyki warsztatowej. Recenzent formułuje m.in. zarzuty niewykorzystania ważnej nowszej literatury szwajcarskiej (P. Caroni, E. Bucher, najnowsze prace S. Hofer) oraz błędów translatorskich o wadze merytorycznej (oddanie instytucji Schuldbrief polskim terminem „weksel” zamiast przyjętego w literaturze „listu dłużnego”, nieprecyzyjne oddanie terminu Gült jako „zapis rentowy” i niekonsekwentne tłumaczenie terminu Grundpfandverschreibung). Zarzuty te podzielam, z pewnymi uściśleniami. P. Caroni figuruje wprawdzie w wykazie literatury (s. 341), lecz wyłącznie jako redaktor tomu Das Obligationenrecht 1883–1983. Berner Ringvorlesung zum Jubiläum des schweizerischen Obligationenrechts, Bern–Stuttgart 1984; brakuje natomiast jego studium Rechtseinheit. Drei historische Studien zu Art. 64 BV, Basel–Frankfurt a.M. 1986, poświęconego właśnie podstawie konstytucyjnej unifikacji prawa cywilnego. E. Bucher, przywołany jednokrotnie w przypisie (s. 38, przyp. 154), nie figuruje w

wykazie literatury. S. Hofer występuje w nim z dwoma innymi artykułami („Zeitschrift des Bernischen Juristenvereins” 2014; „Berner Zeitschrift für Geschichte” 2015) i jako współredaktorka t. I serii Materialien zum Zivilgesetzbuch, wydawanej w ramach Berner Kommentar (w rzeczywistości autorka wstępu do tego tomu); brakuje natomiast jej monografii Eugen Huber. Vordenker des Schweizer Zivilrechts, Zürich 2023. Brak odniesienia do studium Caroniego i szerszego wykorzystania prac Buchera, na co zwraca uwagę A. Grebieniow, stanowi kolejną, obok wskazanego wyżej pominięcia opracowania U. Fasela, wyraźną lukę bibliograficzną. Z kolei usterki terminologiczne, wykraczające poza omówiony wyżej przekład terminu Schuldbrief, świadczą o niedostatecznej staranności przekładu podstawowych instytucji szwajcarskiego prawa rzeczowego. Za nadmiernie surową uważam natomiast ocenę, że wysiłek włożony w tabele porównawcze został zmarnowany wobec braku odniesień do nich w tekście głównym. W mojej ocenie brak ten jest rzeczywistym mankamentem kompozycyjnym (o czym wyżej), nie odbiera jednak samym tabelom wysokiej wartości dokumentacyjnej, czyniącej z nich narzędzie przydatne także dla przyszłych badaczy tematu.

Powyższe uwagi formułuję jako zastrzeżenia recenzenckie współmierne do wagi wskazanych uchybień. Żadne z nich, rozpatrywane osobno ani łącznie, nie przekreśla wartości naukowej dzieła.

3.6. Konkluzja cząstkowa

Podsumowując tę część oceny, stwierdzam, że monografia „Szwajcarski Kodeks Cywilny”, mimo sformułowanych zastrzeżeń dotyczących sposobu skomponowania Wniosków, luk w wykorzystaniu nowszej literatury szwajcarskiej (w tym opracowań U. Fasela), usterek redakcyjnych oraz uchybień terminologiczno-translatorskich (z błędnym przekładem terminu Schuldbrief na czele, wytkniętym również w opublikowanej recenzji naukowej), stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy. Za tą konkluzją przemawia przede wszystkim to, że wskazane wady mają charakter lokalny i redakcyjny, a nie systemowy. Nie podważają ani jakości bazy źródłowej, ani spójności metody, ani zasadniczej wartości poznawczej ustaleń. Jest to zarazem pierwsza w polskiej literaturze próba całościowego, źródłowego opracowania genezy Szwajcarskiego Kodeksu Cywilnego, a jej wkład polega w szczególności na wprowadzeniu do polskiej nauki historii prawa materiału źródłowego dotychczas w niej niewykorzystanego oraz na rekonstrukcji, z rzadko spotykaną w krajowej historiografii szczegółowością, metody kodyfikacyjnej zastosowanej przez Eugena Hubera i wielką komisję ekspertów.

4. Ocena istotnej aktywności naukowej

4.1. Pozostały dorobek w poszczególnych nurtach badawczych

Poza osiągnięciem habilitacyjnym wykaz osiągnięć Habilitantki obejmuje 35 pozycji (co daje łącznie 36 pozycji wraz z osiągnięciem głównym): 1 monografię (E-hazard, 2013), 17 rozdziałów w monografiach i podręcznikach oraz 17 artykułów w czasopismach. Co najmniej 30 z 36 pozycji ma charakter jednoautorski, a ok. 13 opublikowano w języku angielskim, 1 w niemieckim. Zaznaczam przy tym, że nie wszystkie pozycje wykazu mają jednakowy status badawczy. Dwa teksty wieloautorskie o charakterze sprawozdawczo-przeglądowym (2015, 2016) oraz tekst opublikowany w miesięczniku środowiskowym spoza wykazu czasopism punktowanych (2024) traktuję jako świadectwo aktywności środowiskowej i popularyzatorskiej, a nie jako pełnoprawne publikacje badawcze podlegające ocenie warsztatu naukowego. W dorobku tym daje się wyodrębnić cztery linie badawcze.

Najsilniejszą i najbardziej spójną częścią pozostałego dorobku jest linia szwajcarska, obejmująca dziesięć publikacji z lat 2014–2022, systematycznie budujących przedpole tematyczne monografii habilitacyjnej. W jej skład wchodzi analiza prawa handlowego w Prawie Zobowiązań (CPH 2014), studium o F.L. Kellerze („Studia Historyczne” 2015), rekonstrukcja prapoczątków ruchu kodyfikacyjnego (CPH 2016), rozdział o kongresie wiedeńskim a ustroju Konfederacji (Beck 2016), studium o wymiarze sprawiedliwości w Zurychu (rozdział w tomie „Sądownictwo w Europie w XIX i XX wieku”, Kraków 2016), analiza genezy i znaczenia PGB (CPH 2017), artykuł „Jak uczynić niemożliwe możliwym?” (KrakStHPiPr 2019), studium o kodeksie cywilnym kantonu Berna (KrakStHPiPr 2020), rozdział „Władza, czy naród?” (Beck 2020) oraz artykuł niemieckojęzyczny „Anwendung und Ausübung des Rechts im Lichte des Art. 1 bis 7 des Schweizerischen Zivilgesetzbuches aus rechtshistorischer Perspektive” („Rechtskultur” nr 11, 2022, czasopismo indeksowane w bazie Scopus; według autoreferatu recenzentem artykułu był prof. Urs Fasel z Universität Freiburg (Schweiz), który uznał go za ciekawy i cenny wkład w rozwój szwajcarskiej nauki historii prawa). Wszystkie pozycje tej linii są jednoautorskie, a z biegiem lat w coraz większym stopniu opierają się na bezpośredniej pracy źródłowej.

Drugą co do wagi jest linia hazardowa (osiem pozycji, 2011–2024), rozwijana od rozprawy doktorskiej i monografii E-hazard (2013) po artykuł w „Studiach Prawa Publicznego” z 2024 r. (współautorski, z M. Kacprzakiem, bez określenia podziału wkładu). Stałym punktem odniesienia tej linii są wypracowane w orzecznictwie TSUE kryteria dopuszczalności ograniczeń swobód traktatowych w sektorze gier hazardowych (nadrzędny interes ogólny, proporcjonalność, niedyskryminacja, spójność polityki), przedstawione już w tekście z 2011 r. i stale stosowane w kolejnych pracach. Należy przy tym odnotować, że według autoreferatu publikacje Habilitantki były powoływane w 19 wyrokach Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z lat 2018–2021, a kwerenda w

Centralnej Bazy Orzeczeń Sądów Administracyjnych wskazuje, że chodzi o artykuł „Wybrane aspekty nowelizacji ustawy o grach hazardowych” (EPS 2017) i że liczba takich orzeczeń jest w rzeczywistości wyższa. Jest to rzadki w dorobku historyka prawa, wymierny dowód praktycznego oddziaływania badań. Zastrzec należy jednak, że oddziaływanie to dotyczy jednej publikacji i jednej, powtarzalnej serii spraw, a nie szerokiej recepcji całej linii badawczej. Dorobek wyrosły bezpośrednio z rozprawy doktorskiej (monografia E-hazard i publikacje z nią ściśle związane) traktuję jako tło i kontekst rozwoju naukowego Habilitantki, nie jako element wkładu ocenianego na potrzeby niniejszego postępowania habilitacyjnego.

Linia teoretyczna obejmuje dwa artykuły w „Journal on European History of Law” (dalej: JEHL) z 2016 i 2017 r. oraz rozdział w wydawnictwie Routledge (2020, poziom II wykazu wydawnictw), świadczące o ambicji wykroczenia poza czysto opisową narrację historyczną w kierunku uogólnień teoretycznych. Tej linii dotyczy uwaga omówiona odrębnie w pkt 4.2 poniżej.

Najmłodszą linią badawczą jest linia deontologiczna. Tworzą ją dwie publikacje współautorskie z 2025 r. w „Studiach Prawa Publicznego” (artykuł o etyce i deontologii zawodów adwokata i radcy prawnego, współaut. T. Chyrek, oraz glosa do wyroku TSUE C-309/99 Wouters, współaut. A. Piwowarczyk). Oceniam ją jako załączek nowego, obiecującego kierunku badawczego.

Punktacja czasopism i poziom wydawnictw, w których publikowała Habilitantka (według wykazu czasopism z 5 stycznia 2024 r. i wykazu wydawnictw z 22 lipca 2021 r.), przedstawiają się następująco: „Czasopismo Prawno-Historyczne” i „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” – po 70 pkt, „Europejski Przegląd Sądowy” i „Studia Prawa Publicznego” – po 40 pkt, JEHL – 20 pkt; „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa”, JEHL i „Rechtskultur” – czasopisma indeksowane w bazie Scopus („Rechtskultur” nie figuruje w wykazie czasopism); C.H. Beck i Wolters Kluwer – wydawnictwa poziomu I, Routledge – wydawnictwo poziomu II.

4.2. Uwaga dotycząca relacji między artykułami JEHL 2016/2017

Osobnej uwagi wymaga relacja między dwoma artykułami Habilitantki opublikowanymi w JEHL: „Is there a Polish Legal Tradition?” (2017, vol. 8, nr 2, s. 72–76) oraz wcześniejszym „On the Universalist Heritage in the Codification of Private Law in Poland and Switzerland” (2016, vol. 7, nr 1, s. 115–124). Porównanie obu tekstów pokazuje, że w znacznej części się one pokrywają. Około połowy objętości artykułu z 2017 r. stanowią akapity przejęte z artykułu z 2016 r. w brzmieniu dosłownym lub niemal dosłownym, w tym fragmenty dotyczące dziejów prawa polskiego przed kodyfikacją oraz kodeksu zobowiązań z 1933 r., wraz z odpowiadającymi im przypisami. Artykuł z 2017 r. nie zawiera przy tym

odesłania do wcześniejszej publikacji, co utrudnia czytelnikowi rozpoznanie, które partie tekstu były już ogłoszone.

Artykuł z 2017 r. wnosi jednak także nowe elementy, to jest własną ramę teoretyczną poświęconą pojęciu „tradycji prawnej” (z odwołaniem do Savigny’ego, Hobsbawma i Rangera oraz Glenna) i odrębną konkluzję dotyczącą polskiej tradycji prawnej opartej na adaptacji prawa obcego. Wykorzystanie wcześniej opublikowanego materiału jako podstawy nowego wywodu nie jest w naukach prawnych niczym niezwykłym, wymaga jednak wyraźnego oznaczenia; brak takiego odesłania uważam za uchybienie warsztatowe. Przy ocenie dorobku traktuję oba artykuły jako ściśle ze sobą powiązane, a nie jako dwie w pełni samodzielne publikacje. Kwestia ta mogłaby zostać wyjaśniona w toku kolokwium habilitacyjnego.

4.3. Aktywność międzynarodowa

Aktywność międzynarodowa stanowi jedną z mocniejszych części ocenianego dorobku. Habilitantka odbyła pięć wykazanych pobytów badawczych za granicą: pobyt studyjny na Ludwig-Maximilians-Universität München (wrzesień 2012 r.) oraz cztery pobyty w Bernie (2016, 2018, 2022, 2023), obejmujące udział w warsztatach naukowych prowadzonych przez prof. Sibylle Hofer (2016) oraz kwerendy w Schweizerisches Bundesarchiv i w Juristische Bibliothek der Universität Bern. Utrzymuje też kontakty naukowe z prof. Hofer (która zgodnie ze stwierdzeniem Habilitantki udostępniła jej prywatną bibliotekę Eugena Hubera) oraz z prof. Ursem Faselem z Universität Freiburg (Schweiz), z którym zetknęła się przy okazji recenzji artykułu ogłoszonego w 2022 r.

W latach 2012–2023 Habilitantka wygłosiła 21 wystąpień konferencyjnych. Jak na ponad dekadę aktywności naukowej po uzyskaniu stopnia doktora liczba ta nie jest duża; na uwagę zasługuje jednak to, że blisko 40% z nich (osiem wystąpień) przypada na konferencje zagraniczne w Europie i Australii: Loutraki (2012), Londyn (2015), Szeged (2015), Manchester (2017), Melbourne (2017, jako jedna z pięciu zaproszonych badaczek z Europy, przy współfinansowaniu ze stypendium University of Melbourne), Paryż (2018), Bruksela (2019) i Lizbona (2021). Pozostałe wystąpienia miały miejsce na konferencjach krajowych. Habilitantka wykazała się też aktywnością organizacyjną w skali międzynarodowej. Współorganizowała Fourth Biennial Conference of the European Society for Comparative Legal History (dalej: ESCLH; Gdańsk–Gdynia 2016, 140 uczestników) oraz Fourth Biennial Conference of the Medieval Central Europe Research Network (dalej: MECERN; Gdańsk 2021, 205 uczestników), czyli przedsięwzięcia o dużej skali logistycznej i naukowej. W okresie realizacji grantu NCN Sonata 13 (2018–2023, por. pkt 3.1) prowadzone były kwerendy z lat 2018, 2022 i 2023 oraz powstały publikacje linii szwajcarskiej z lat 2019–2022. Grant ten poprzedziły cztery mniejsze granty uczelniane Uniwersytetu Gdańskiego z lat

2014–2017, co razem daje pięć zrealizowanych projektów badawczych, we wszystkich z funkcją kierownika. Habilitantka jest członkiem ESCLH.

4.4. Dane bibliometryczne

Wykaz osiągnięć podaje summaryczne dane bibliometryczne: 2 cytowania w bazie Scopus, 27 w Google Scholar, indeks Hirscha odpowiednio 1 i 3. Wskaźniki te, choć formalnie poprawne, mają w mojej ocenie ograniczoną wartość diagnostyczną dla oceny dorobku z zakresu nauk historycznoprawnych, gdzie recepcja naukowa przebiega w znacznej mierze poza indeksowanymi bazami cytowań, a niska cytowalność jest zjawiskiem typowym dla całej dyscypliny i nie może samodzielnie przesądzać oceny dorobku. Właściwszym miernikiem pozostaje jego ocena merytoryczna oraz ranga miejsc publikacji, omówiona w pkt 4.1 powyżej.

Odnotowuję ponadto rozbieżność liczbową – według autoreferatu (pkt 5) wykaz osiągnięć „obejmuje w sumie 30 recenzowanych publikacji naukowych”, podczas gdy wymienia on 36 pozycji (35 poza osiągnięciem naukowym). Rozbieżność ta wymaga wyjaśnienia w toku dalszego postępowania.

4.5. Konkluzja częściowa

Podsumowując tę część oceny, stwierdzam, że pozostała aktywność naukowa Habilitantki spełnia przesłankę istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej, w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy, przede wszystkim na Universität Bern, gdzie Habilitantka w latach 2016–2023 odbyła pobyty badawcze, w tym w 2016 r. uczestniczyła w warsztatach naukowych prowadzonych przez prof. Sibylle Hofer. Mimo sformułowanej w pkt 4.2 uwagi dotyczącej pary artykułów JEHL 2016/2017, całość dorobku dokumentuje stabilny, wieloletni i w dużym stopniu umiędzynarodowiony warsztat badawczy, prowadzony konsekwentnie od 2011 r. do chwili obecnej.

5. Ocena działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej

Działalność ta nie stanowi odrębnej, ustawowej przesłanki nadania stopnia doktora habilitowanego, dopełnia jednak obraz Habilitantki jako aktywnej uczestniczki życia naukowego i dydaktycznego dyscypliny, wobec czego odnotowuję ją krótko. W zakresie dydaktyki Habilitantka prowadziła zajęcia z: Historii Prawa (30/10 h), Prawa hazardu (15 h), Historii myśli ustrojowo-administracyjnej i socjologiczno-ekonomicznej (60/15 h), Doktryn Prawnych (20 h), Historii Administracji (30 h) oraz Historii Administracji od 1944 r. (15 h), a także zajęć z zakresu publicznego i prywatnego prawa rosyjskiego (na kierunku Rosjoznawstwo), prawa z elementami ochrony własności intelektualnej oraz prawa pracy (na kierunku Zarządzanie).

W zakresie działalności organizacyjnej Habilitantka współorganizowała dwie duże konferencje międzynarodowe (ESCLH 2016 i MECERN 2021, o których mowa w pkt 4.3) oraz wykonała cztery recenzje dla czasopism naukowych, w tym dwukrotnie dla „PROGRESS. Journal of Young Researchers”, a także dla „Academic Journal of Modern Philology” i „Prac Filologicznych”. W zakresie popularyzacji nauki wygłosiła dwa wykłady w II Liceum Ogólnokształcącym im. Pniewskiego w Gdańsku (2018, po ok. 50 osób), współorganizowała Olimpiadę Historyczno-Prawną im. Prof. Michała Szczanieckiego (finał 22 maja 2025 r., WPiA UG) oraz wsparła zorganizowany przez koło naukowe ELSA pokazowy „proces o czary” (17 listopada 2025 r.). Oceniam tę aktywność jako rzeczywistą i wystarczającą na tle typowego dorobku organizacyjnego i dydaktycznego w dyscyplinie nauki prawne.

6. Konkluzja

Dokonując bilansu całości ocenianego dorobku, stwierdzam, że przesłanka z art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy, czyli posiadanie stopnia doktora, jest spełniona bezspornie (część 2 niniejszej recenzji). W zakresie przesłanki z art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy uznaję, że wskazane przez Habilitantkę osiągnięcie naukowe, czyli monografia „Szwajcarski Kodeks Cywilny. O metodach unifikacji i kodyfikacji prawa cywilnego w Szwajcarii na przełomie XIX i XX wieku”, stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne, mimo sformułowanych zastrzeżeń dotyczących sposobu skomponowania Wniosków oraz wymienionych usterek redakcyjnych i terminologicznych (część 3 niniejszej recenzji). W zakresie przesłanki z art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy uznaję, że Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej, na co składają się przede wszystkim pobyty badawcze na Universität Bern (2016–2023) i na Ludwig-Maximilians-Universität München (2012).

W konkluzji stwierdzam, że osiągnięcie naukowe wskazane przez dr Marię Lewandowicz stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy, a Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej, w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy, wobec czego opowiadam się za nadaniem dr Marii Lewandowicz stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

dr hab. Sławomir Kursa, prof. Uniwersytetu SWPS